

Asuminen, osallisuus ja hyvinvointi - Arvio Setlementtiasunnot Oy:n asumiskonseptin yhteiskunnallisista vaikutuksista

Tiivistelmä ja tulokset

Arvioinnin tavoitteena oli haarukoida yhteisökoordinaattoritoiminnan varaan rakentuvan asumiskonseptin yhteiskunnallisia vaikutuksia ja selvittää minkälaisia julkistalouden kustannuspaineita sillä pystytään ehkäisemään. Nuorten ja työikäisten kohdalla tarkasteltiin huono-osaisuuden kasautumisen aiheuttamaa syrjäytymisriskiä. Syrjäytyminen on monissa tutkimuksissa ja valtiohallinnon toimintaohjelmissa nostettu suureksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, jonka ratkaiseminen edellyttää monia samanaikaisia toimia. 65 vuotta täyttäneiden asukkaiden asumisessa keskityttiin yksinäisyyteen. Suuri osa ikäihmisistä asuu yksin ja tuntee itsensä yksinäiseksi. Yksinäisyyden terveyshaitat ovat yhtä suuret kuin tupakoinnin, jonka on arvioitu aiheuttavan 5000-6000 kuolemaa vuosittain.

Setlementtiasuntojen yhteisöllisen asumisen konsepti kiteytyy yhteisökoordinaattorin, toimivien yhteistilojen ja asukas yhteisön muodostamaan kolmioon. Yhteisökoordinaattori kannustaa asukkaita mukaan yhteiseen toimintaan, auttaa heidät asumisen alkuun ja tutustuttaa yhteisöön, informoi yhteisistä tilaisuuksista ja harrastuksista, puuttuu ennakoivasti pieniinkin maksuhäiriöihin, tekee palveluohjausta sekä auttaa asukkaita yhteisten ideoiden toteuttamisessa.

Arvioinnin mukaan henkilökohtainen tuki ja asumisneuvonta tukee taloudenhallintaa ja estää asumisen purkuja sekä häättöjä. Setlementtiasunnoilla asuu ARA:n vaatimuksia enemmän erityistä tukea tarvitsevia asukkaita, ja lisäksi asukkaiden sosioekonominen asema on heikompi kuin verrokkiryhmässä. Heidän kohdallaan monenlaisten terveys- ja sosiaalisten ongelmien esiintyvyys sekä esimerkiksi riski joutua asunnottomaksi on kohonnut, joten asumisen vakauden parantaminen sekä asunnottomuuden ja syrjäytymisen ehkäisy on tärkeää sekä inhimillisestä että yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Myös taloyhteisöllä, yhteisillä tiloilla ja matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksilla näyttää olevan merkitystä kaikille asukkaille. Luottamus ja osallistuminen sekä asumisen vaikutus hyvinvointiin on verrokkiryhmiä korkeammalla tasolla. Taloyhteisön positiivinen vaikutus ikäihmisiin on erityisen selvä, mutta nuorten ja työikäisten kohdalla se ei välttämättä pysty kumoamaan huono-osaisuuden kasautumisesta koituvia ongelmia.

Asumismalli voi pienentää julkistalouden kustannuspaineita pienentämällä asukkaiden riskiä joutua asunnottomiksi ja syrjäytyä, sekä vähentämällä ikäihmisten palvelutarvetta. Monipuolisen ja aktiivisen osallistumisen, tyydyttävien ihmissuhteiden ja ympäristöä kohtaan tunnetun luottamuksen tiedetään myöhentävän laitoshoidon tarvetta ja olevan yhteydessä hyvinvointiin muista taustatekijöistä riippumatta. Yhteisökoordinaattorin ja taloyhteisön tuottama kokonaisuhyöty yhteiskunnalle on tämän arvion perusteella vähintään 1,3 miljoonaa euroa vuosittain.

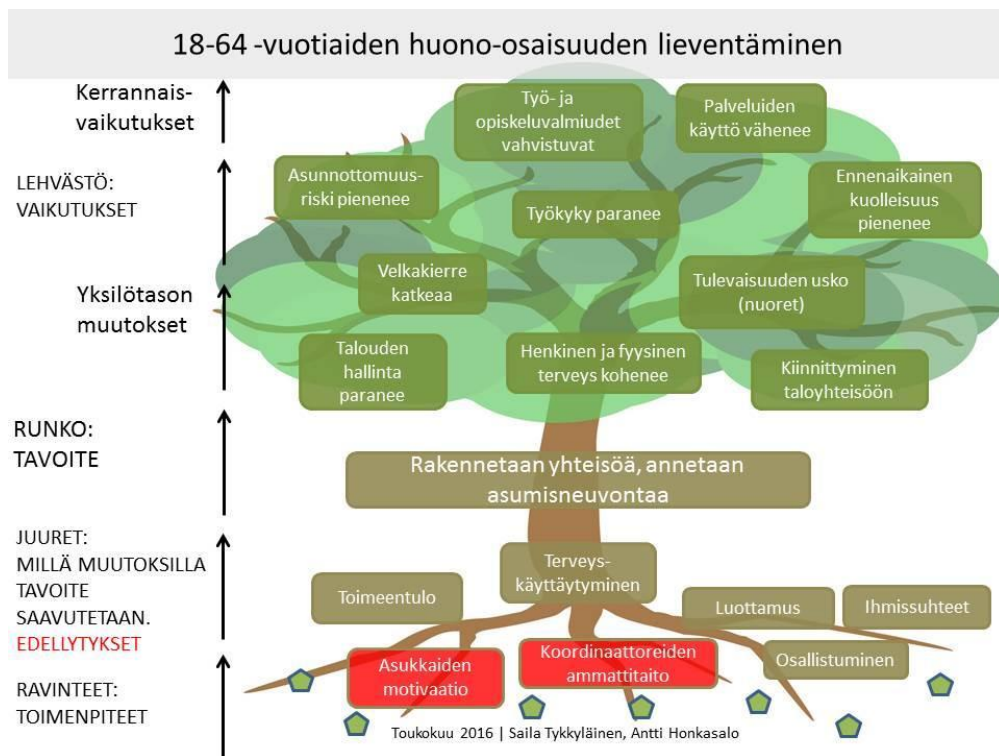
Vaikutusten mallintaminen

Asumismallin vaikutuksia hahmoteltiin tutkimustiedon perustella kootulla muutoksen teorialla, jota havainnollistettiin vaikutuspuun avulla. Mallintamisessa käytetyt tutkimukset on lueteltu lähdeluettelossa. Nuorten ja työikäisten malli eroaa hieman ikäihmisten vaikutuspuusta, niitä kuitenkin yhdistää sosiaalisen pääoman sekä talouden hallinnan merkitys.

Nuorten ja työikäisten vaikutuspuu

Nuorten ja työikäisten kohdalla tarkasteltiin asukkaiden syrjäytymisriskiä huono-osaisuuden kasautumisen näkökulmasta. Perhetaustaan, pohjakoulutukseen ja asemaan työelämässä ei asumismallilla voida suoraa vaikuttaa, vaikka ne ovat merkittäviä syrjäytymisriskiä lisääviä tekijöitä. Muita huono-osaisuuden elementtejä sen sijaan voidaan lieventää: Setlementtiasuntojen asumismallilla on mahdollista vaikuttaa asukkaiden terveyskäyttäytymiseen, ehkäistä taloudellisia kriisejä, varmistaa että oikeus sosiaaliturvaan toteutuu sekä tukea sosiaalisen pääoman rakentumista. Joidenkin tutkimusten mukaan terveysongelmat, velkakierre sekä sosiaaliset syyt voivat olla esteenä työllistymis- ja opiskelukyvylle, näin ollen asumisella voi olla välillinen vaikutus asukkaiden työkykyyn.

KUVA 1: Nuorten ja työikäisten vaikutuspuu

Vaikutuspuu havainnollistaa minkälaisiin juurisyihin täytyy pureutua, jotta ongelmaa korjaava ratkaisu voi toimia. Puun oksisto kuvaa minkälaisia muutoksia tavoitteen saavuttaminen saa aikaan yksilötasolla ja miten näiden muutosten vaikutukset kertautuvat laajemmin yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolle. Vaikutuspuun voi edelleen kääntää ratkaisua konkreettisemmin kuvaavaksi vaikutusketjuksi.

Kun vaikutusten arvioinnin näkökulmana on yhteiskunnalle toiminnasta koituvat hyödyt, kirjataan ratkaisun vaikutusketjuun panoksiksi ne julkiset resurssit, jotka kohdennetaan arvioitavan toiminnan toteuttamiseen: Tässä tapauksessa panokset koostuvat osasta, joka asumiseen saaduista tuista on ositettavissa asumismalliin kuuluviin yhteisökoordinaattorin ja yhteisöllisen toiminnan kustannuksiin. Toiminnan konkreettisia tuotoksia ovat asukkaalle annettava henkilökohtainen tuki, taloyhteisön tapahtumat ja tilat sekä naapuriapuun kannustaminen. Tuotoksilla tavoiteltuja muutoksia - tuloksia - mitataan, kuvataan ja osittain rahallistetaan indikaattoreilla, jotka mahdollisimman luotettavasti kuvaavat muutoksia ja joista on tutkimus- sekä kustannustietoja.

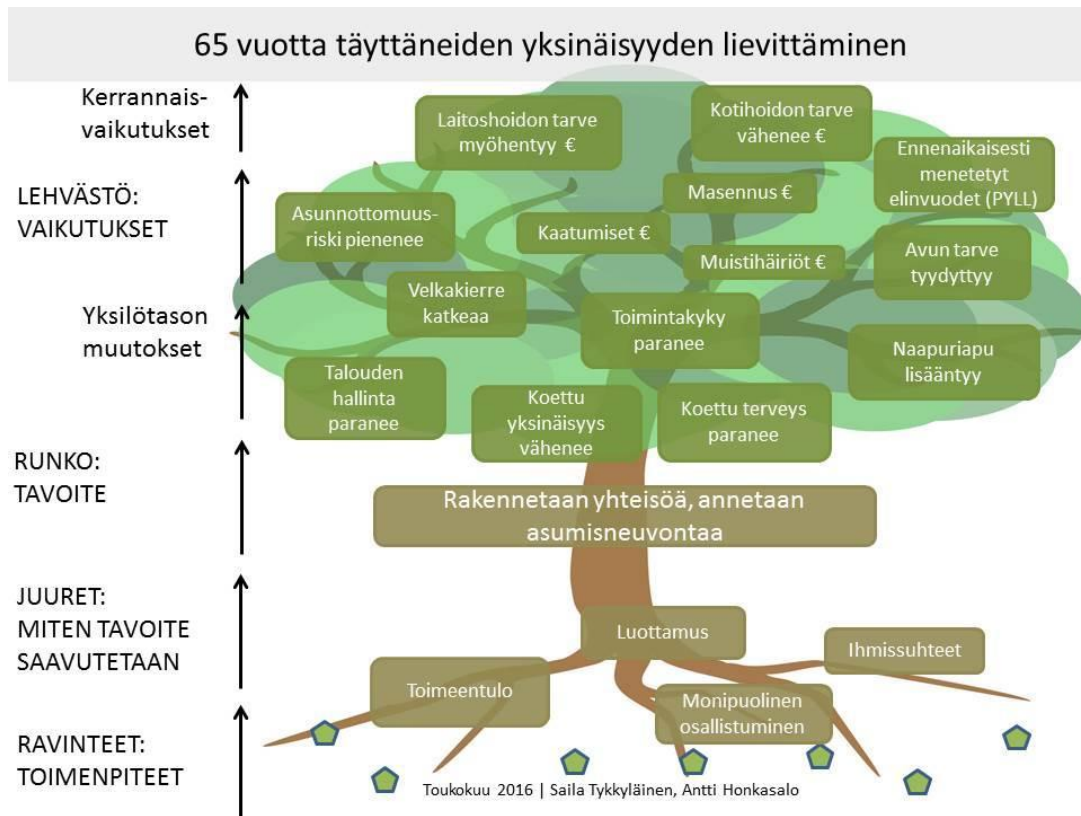
Arviointi perustuu vertailuasetelmaan, joten muutosten ja niiden aikaansaamien vaikutusten on tulkittu johtuvan nimenomaan arvioitavasta toiminnasta.

Ikäihmisten vaikutuspuu

Ikäihmisten asumisessa tärkeimmäksi tavoitteeksi nostettiin yksinäisyyden lievittäminen. Yksinäisyys ennakoi toimintakyvyn heikkenemistä, lisääntyneitä terveyspalveluiden käyttöä ja lisää ennaltaehkäisevää kuoleman vaaraa. Yksinäisyys ja siihen liittyvä sosiaalinen passiivisuus vaikuttavat negatiivisesti terveyskäyttäytymiseen ja terveydentilaan; passiivisten ikäihmisten riski joutua aiemmin laitoshoitoon kasvaa 2,5-3 -kertaiseksi.

Tutkimustiedon perusteella koottu vaikutuspuu (Kuva 3) kertoo, että jos asumismallilla pystytään kasvattamaan hyvinvoinnin juuritekiä: kohentamaan asukkaiden henkistä ja fyysistä aktiivisuutta, laajentamaan heidän sosiaalista verkostoaan sekä kasvattamaan luottamusta, yhteisökoordinaattorimallin palvelulupaus täyttyy. Seurauksena asukkaiden koettu terveys paranee ja koettu yksinäisyys vähenee, mikä puolestaan heijastuu positiivisesti ikäihmisten toimintakyvystä kertoviin kaatumisiin, masentuneisuuteen, muistihäiriöihin. Yhteiskunnan kannalta nämä ovat myös eniten kustannuksia aiheuttavia ongelmia.

KUVA 3: Ikäihmisten vaikutuspuu

KUVA 4: Asumismallin vaikutusketju, ikäihmiset

Tutkimusasetelma

Vaikutusten arvioinnin tulokset perustuvat seuraavanlaiseen tietoon ja tutkimusasetelmaan:

Asukaskyselyt 18-29 (N=72, vastausprosentti 23%) ja 30-64 -vuotiaille (N=169, vastausprosentti 25%) Setlementti-asuntojen asukkaille ja vastaavan ikäiselle verrokkiryhmälle pääkaupunkiseudulla sijaitsevasta kunnallisesta vuokrayhtiöstä (N=177, vastausprosentti 30%)

- Asumismallin vaikutus terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisiin suhteisiin ja elämäntyyliin. Tätä kautta arvioitu vaikutusta huono-osaisuuden kasautumiseen.
- Setlementtiasuntojen osalta otokset kuvaavat heikosti populaatiota, yhdessä vaatimattoman vastausprosentin kanssa tämä heikentää tulosten luotettavuutta. Nuoria ei juurikaan voitu analysoida omana ikäluokkana.

Asukaskyselyt 65 vuotta täyttäneille (N=338, vastausprosentti 58%)

- Asumismallin vaikutus yksinäisyyteen ja yksinäisyyden aiheuttamiin hyvinvointiongelmiin.
- Pilottitutkimus Kalasataman vuokra- ja saso-asunnoissa marraskuussa 2015.

Tulosten vertailu samanikäiseen väestöön, asukkaiden sosioekonominen asema tasainen.

Asukaskyselyt tehtiin siten, että niiden perusteella voitiin arvioida vaikutuspuun ja -ketjun kuvaamaa muutoksen teoriaa ja siihen liittyviä indikaattoreita. Kysymykset ja vastausvaihtoehdot muotoiltiin aina täsmälleen taustatietoina ja vertailukohtana käytettyjen tutkimusten mukaisesti. Setlementtiasuntojen asukkailla oli mahdollisuus vastata joko SurveyPal-ohjelman kautta jaettuun sähköiseen kyselyyn tai asuntoon jaettuun paperikyselyyn. Tuplavastausten vaara poistettiin asukaskohtaisella ID-numerolla, jota ei tulosten anonymiteetin takaamiseksi viety analyysiin. Verrokkiryhmälle lähetettiin ainoastaan sähköinen lomake. Molempia lomakkeita testattiin etukäteen ao. ikäryhmään kuuluvien asukkaiden kanssa. Tilastoanalyysit suoritettiin SPSS-ohjelmalla.

Nuorten ja työikäisten kohdalla tarvittiin verrokkiryhmä, joka taustamuuttujiltaan vastaisi mahdollisimman tarkasti Setlementtiasuntojen asukkaita. Ryhmä saatiin pääkaupunkiseudulla sijaitsevasta kunnallisesta vuokra-asuntoyhtiöstä, jonka 18-64 -vuotiaista asukkaista tutkimukseen arvottiin satunnaistamalla 600 asukasta. 65 vuotta täyttäneiden asukkaiden tuloksia verrattiin suoraan samanikäisen väestön muuttujiin, sillä heidän sosioekonominen asemansa on huomattavasti lähempänä väestön keskiarvoa. Suurin osa ikäluokasta asuu senioriasumisosoikeusasunnoissa, joissa ei ole tulo rajoja. Kuitenkin myös heistä 17% saa yhteiskunnan tukea asumiskustannuksiin.

Yhteisökoordinaattorikysely (N=13, vastausprosentti 93%)

- Palveluohjauksen ja henkilökohtaisen tuen määrä ja merkitys. Yhteisön toiminta.
- Tulosten vertailu aiempiin asumisneuvontatutkimuksiin.

Setlementtiasuntojen asukasdata

- Mm. häätöprosessit, vuokranmaksuhäiriöt, maksusuunnitelmat, erityisryhmien osuus asukkaista.

Laadullinen aineisto

- Kokemustieto asumisen ja asuinyhteisön vaikutuksesta elämänlaatuun.
- Kaksi 55 täyttäneiden asukastyöpajaa, 9 osallistujaa.
- Avoimet vastaukset asukaskyselyyn: kaikista asukaskyselyn ryhmistä 29-31% jätti myös avoimen kommentin.

Kaikissa ikäryhmissä Setlementtiasunnoilla on selvästi enemmän yksin asuvia kuin kunkin ikäryhmän vertailukohteessa. Lisäksi Setlementtiasunnot asuttavat enemmän ARA:n määrittelemiä erityisryhmiä kuin siltä edellytetään. Vertailuasetelman luotettavuutta arvioitaessa, Setlementtiasuntojen asukasrakenne ja asukkaiden taustatekijät tuskin aiheuttavat lähtöasetelmaan vinoumaa ainakaan siihen suuntaan, että tuloksista olisi odotettavissa verrokkiryhmiä parempia (Kuva 5).

KUVA 5: Setlementtiasuntojen ja verrokkiryhmän taustatekijöitä

Setlementtiasuntojen asukkaiden koulutustausta ja sosioekonominen asema on heikko, mikä lisää syrjäytymisriskiä.

	Setlementtias	Verrokki	Väestö
Vain peruskoulu	17%	12%	
Työttömyysaste (25-64v / 17-64v)	16%	11%	9,4%
Pitkäaik.työttömät työttömistä (25-64v)	71%	53%	28%
Työkyvyttömyys- eläke (25-64v)	15%	5%	8%

25-64 -vuotiaat	Setlementtias	Verrokki	Väestö
Toimeentulotuki	21%	25%	7%
Pitkäaikainen toimeentulotuki	15%	19%	2%
Asumistuki	45%	44%	
Väh. 3 etuutta vuoden aikana	23%	25%	

18-29 -vuotiaan arvioidaan olevan syrjäytymisvaarassa, jos hänellä ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, hän ei opiskele ja on työtön (Aaltonen ym., 2015).

Kaikista vastaajista näitä nuoria oli kuusi, kaikki Setlementtiasunnoilla:

Setlementtias	Verrokki	Väestö (2010)
8%	0%	5%

Viiden vuoden päästä syrjäytymisvaarassa olevista 40% on edelleen samassa tilanteessa (Myrskylä, 2012).

18-64 -v	SA	Verrokki	Suomi
Yksin asuvat	38%	27%	21%

Tulokset ja johtopäätökset

Toimenpiteet, joilla vaikutukset jätetään liikkeelle:

Asumisneuvonta: talous

- Vuosittain 380 puuttumista vuokranmaksuhäiriöihin.
- Lähes 100 asukasta saa vuosittain tukea maksuhäiriöiden hoitoon.
- Noin 100 asukasta saa vuosittain neuvontaa sosiaaliturvatukiin liittyen.

Asumisneuvonta: palveluohjaus

- Lähes puolet yhteisökoordinaattoreista ohjaa asukkaita viikoittain tai kuukausittain mielenterveys-, sosiaali- tai terveystalouteihin.
- Yhteydenottoja asukkaisiin koordinaattorin oman tai naapureiden huolen takia n. 130 kertaa vuodessa, yli viidenneksessä tapauksissa kyseessä on todellinen hätä.

Taloyhteisön aktiviteetit

- Retket ja tapahtumat: luontoretket, infot, korttelijuhlat, kaupunkiviljely, kulttuurit tutuiksi, ym.
- Asukkaiden vetämiä kerhoja: kielikerhot, taidekerho, NA, AA, tuolijumppa, ATK-opastus, ym.
- Toimintaan osallistuu yli 150 ulkopuolista/kk.
- Kuuden koordinaattorin taloissa yli 25% asukkaista käyttää yhteistiloja vähintään kuukausittain, kahdeksan talossa alle 25%.

TAULUKKO 1: Setlementtiasuntojen tapahtumat ja kerhot

Senioriasumisoikeus	Tapahtumat	Säännölliset kerhot
Lkm	336	47
Osallistumiskerrat	5101	470
Vuokra-asuminen	Tapahtumat	Säännölliset kerhot
Lkm	269	24
Osallistumiskerrat	4057	240

JUURET, taloyhteisö ja sosiaalinen pääoma:

- Lähes kolme neljästä niistä 18-64 -vuotiaasta Setlementtiasukkaasta, joka kokee että asuin ympäristöllä on merkitystä hänen hyvinvoinnilleen, pitää nykyisen asuin ympäristön vaikutusta positiivisena. Osuus on isompi kuin verrokkiryhmässä.
- Myös heidän luottamuksensa ja osallistumisaktiivisuutensa on korkeammalla tasolla kuin verrokkiryhmän. Näiltä osin asumismallilla pystytään todennäköisesti rakentamaan joitakin syrjäytymisriskiltä suojaavia tekijöitä.
- 65 vuotta täyttäneillä asukkailla on koko samanikäiseen väestöönkin verrattuna paljon sosiaalista pääomaa. Taloyhteisön merkitys ja naapuriapu lisääntyvät iän myötä.

Yhteisökoordinaattori, asukasyhteisö ja toimivat yhteistilat luovat yhdessä sellaisen yhteisöllisen asumisen mallin, joka vaikuttaa rakentavat asukkaiden voimavaroja; ihmissuhteita ja -yhteisöjä sekä fyysistä ja henkistä aktiivisuutta. Myöskään alentunut toimintakyky tai pienituloisuus ei asukkaiden kokemusten mukaan nouse osallistumisen esteeksi. Erityisen tärkeiksi mainittiin matalan kynnyksen osallistumismahdollisuudet, joihin voi osallistua oman tilanteen mukaan. Taloyhteisön merkitys kasvaa analyysin perusteella iän myötä (Kuvat 6,7 ja 8).

KUVAT 6 ja 7: 18-64 -vuotiaiden sosiaalinen pääoma ja taloyhteisön merkitys

Taloyhteisön merkitys on pääsääntöisesti suurempi Setlementtiasukkaille. Suhde naapureihin vaihtelee.

ASUMISEN VAIKUTUS	SA	VRT	TALOYHTEISÖ JA NAAPURIAPU	SA	VRT	SUOMI
On merkitystä, vaikuttaa kielteisesti	11%	16%	Saa maksuhäiriöihin apua vuokranantajan edustajalta	41%	18%	
On merkitystä, ei vaikuta	18%	21%	Viettää aikaa asukastiloissa vähintään kerran kuukaudessa	26%	8%	
On merkitystä, vaikuttaa myönteisesti	71%	63%	Liikkuu taloyhteisössä tai naapurin kanssa	5%	2%	
Asumisen vaikutus -summamuuttuja on muodostettu kysymyksistä, joilla kartoitettiin kokeeko asukas, että asumisympäristöllä on vaikutusta hyvinvointiin ja onko nykyisen asumisympäristön vaikutus siihen myönteinen, kielteinen vai neutraali.			Auttaa naapuria vähintään kerran kuukaudessa (25-44v)	10%	12%	36%*
Kuuden koordinaattorin taloissa yli 25% asukkaista käyttää yhteistiloja vähintään kuukausittain, kahdeksan talossa alle 25%.			Auttaa naapuria vähintään kerran kuukaudessa (45-64v)	17%	11%	23%*
			Tapaa naapureita väh. 1krt/vko	70%	80%	
			Hätätilanteessa pyytää apua naapurilta tai koordinaattorilta	40%	27%	

*Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimukseen liittyvä kysymys sisältää myös työkavereille ja ystäville annetun avun

Toukokuu 2016 | Saira Tykkyläinen, Antti Honkasalo

LUOTTAMUS	SA	VRT.	Väestö (15 ->)
Yleisesti ottaen luottaa ihmisiin	73%	65%	84%
Luottaa asuinalueen ihmisiin	64%	58%	87%
OSALLISTUMINEN	SA	VRT.	Väestö
On harrastus (20-29v)	78%	70%	87%
Osallistuu aktiivisesti (20-64v)	17%	13%	28%
Ei aktiivista liikuntaa (20-64v)	31%	31%	19%

Ikäihmisten sosiaalinen pääoma kaikilla osa-alueilla merkittävästi korkeampi kuin samanikäisellä väestöllä keskimäärin. Merkille pantavaa on naapuriavun merkitys, sekä niiden ikäihmisten osuus, joiden ihmissuhteet ja osallistumis-mahdollisuudet ovat riippuvaisia taloyhteisöstä.

KUVA 8: 65 vuotta täyttäneiden asukkaiden sosiaalinen pääoma

JUURET: 65 vuotta täyttäneillä asukkailla on paljon sosiaalista pääomaa. Erot vuokra- ja SASO-asumisen välillä osin huomattavia.

LUOTTAMUS	Suomi	Setlementtias.
Yleisesti ottaen ihmisiin voi luottaa	87%	89%
Luotan useimpiin asuinalueeni ihmisiin	88%	91%

OSALLISTUU AKTIIVISESTI	Suomi	Setlementtias.
Yhteensä	28%	31%
Vuokra		20%
SASO		34%

LIIKUNTA	Suomi	Setlementtias.
Ei säännöllistä liikuntaa	27%	17%
Vuokra		29%
SASO		12%

SOSIAALISET SUHTEET	Suomi	Setlementtias.
Tapaa usein ystäviään tai sukulaisiaan	54%	71%

TALOYHTEISÖ JA NAAPURIAPU	Suomi	Setlementtias.
Osallistuu aktiivisesti taloyhteisöön		34%
Osallistuu aktiivisesti VAIN taloyhteisöön		16%
Liikkuu taloyhteisössä tai naapurin kanssa		21%
Auttaa naapuria väh. kerran kuukaudessa	15%	53%*
Tapaa usein vain naapureitaan, vuokra		18%
Tapaa usein vain naapureistaan, SASO		24%

*Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimukseen liittyvä kysymys sisältää myös työkavereille ja ystäville annetun avun

Toukokuu 2016 | Saira Tykkyläinen, Antti Honkasalo

Asukkaiden ja yhteisökoordinaattorin kokemusten perusteella naapurit auttavat tosiaan mm. kodin asennus- ja sisustustöissä, silmätippojen laittamisessa, kaupassa käynnissä ja pyörän huoltamisessa. Naapureiden ja yhteisökoordinaattorin merkitys korostuu elämän käännekohtissa, kuten puolison menetyksessä, sairaalasta kotiutumisessa sekä taloon muutettaessa. Iäkkäiden asukkaiden mukaan suuri arvo on jo tiedolla siitä, että hädän tullen on tuttuja naapureita joihin luottaa.

Lehvästö: henkilökohtaisen tuen ja yhteisöjen rakentamisen vaikutukset

- Henkilökohtaisella tuella ehkäistään asunnottomuutta ja vähennetään syrjäytymistä.
- Setlementtiasunnoilla asuvien nuorten tulevaisuuden usko on vertailuryhmää vahvempi, vaikka heidän koulutus- ja sosioekonominen asemansa on heikompi ja joukossa on syrjäytymisvaarassa olevia nuoria.
- Setlementtiasukkaista harvemmalla on heikko terveys, mutta useammalla heikentynyt työkyky kuin vertailuryhmässä. Koulutus, taloudellinen tilanne ja asema työmarkkinoilla on ryhmässä selvästi heikompi eikä näiden tekijöiden vaikutuksia pystytä kaikilta osin kumoamaan; Setlementtiasukkaiden palveluiden käyttö ei todennäköisesti ole ainakaan vähäisempää kuin verrokkiryhmässä.
- 65 vuotta täyttäneiden asukkaiden toimintakyky on samanikäiseen väestöön verrattuna hyvä ja palveluiden käyttö vähäisempää.

Palveluohjaus, yhteydenotot asukkaisiin ja talousneuvonta estävät yhteisökoordinaattorikyselyn mukaan vuosittain arviolta 50 asukkaan asumisen purun tai hädän. Asukasdata tukee arviota etenkin nuorten ja työikäisten osalta, joista verrokkiryhmään verraten harvemmalla on vakavia maksuhäiriöitä huolimatta heidän heikommasta sosioekonomisesta asemastaan. Jos näin pystytään ehkäisemään 20 asukkaan syrjäytyminen, yhteiskunnalle koituvia kustannuksia ehkäistään vuosittain reilut 800 000 euroa. Pari näistä asukkaista on nuoria, joiden riski syrjäytyä koko loppuiäkseen on todennäköisesti kohonnut selvästi. Kustannukset yhteiskunnalle ovat miljoonaluokkaa koko heidän elinaikansa osalta.

Nuorten kohdalla tulevaisuuden uskon on huomattu ennustavan myöhempää pärjäämistä elämässä. Tulevaisuuden uskoa kysyttiin 18-29 -vuotiailta vastaajilta samoin kuin Nuorisobarometri-tutkimuksessa ja muodostettiin summamuuttuja seuraavista kysymyksistä: uskooko, että 10 vuoden päästä on hyviä ystäviä, tulee taloudellisesti toimeen ja on töissä. Setlementtiasunnoilla asuvien nuorten tulevaisuuden usko on vertailuryhmää vahvempi, vaikka heidän koulutus- ja sosioekonominen asemansa on heikompi ja joukossa oli myös syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Vastaajajoukon pienuus ja otoksen vinoumat kuitenkin heikentävät tuloksen luotettavuutta.

TAULUKKO 2: Nuorten tulevaisuuden usko

Tulevaisuuden usko	SA	Verrokki
Vahva	82%	77%
Horjuu	17%	19%
Heikko	1%	4%

Tutkimusten mukaan korkea sosiaalinen pääoma vähentää koettua yksinäisyyttä ja on sekä suoraan että välillisesti yhteydessä monenlaisiin terveyttä, työ- ja toimintakykyä sekä palvelutarvetta kuvaaviin muuttujiin. Ikäihmisillä tämänkaltaisen korrelaatio näkyy, nuorten ja työikäisten kohdalla yhteys ei ole niin selvä, vaan esimerkiksi arvio omasta työkyvystä on selvästi vaatimattomampi. Vertailuryhmää heikommalla sosioekonomisella lähtökohdalla vaikuttanevat tähän.

Terveyttä, terveystietoisuutta ja palveluiden käyttöä selvitettiin nuorten ja työikäisten kyselyissä kysymällä seuraavista asioista: lääkärikäyntien määrä, depressiolääkitys, psykoterapia, tupakointi, alkoholinkäyttö ja liikuntatottumukset. Yksittäisissä terveystietoisuuksissa ei ollut merkitseviä eroja Setlementtiasukkaiden ja verrokkiryhmän välillä, poikkeuksena tupakointi. Suhteessa väestöön kaikki indikaattorit ovat selvästi heikompia. Lisäksi yllä luetelluista kysymyksistä muodostettiin heikko terveys -summamuuttuja, jonka avulla selvitettiin kuinka monella kolme tai useampi näistä täyttyy:

- Vuodessa väh. 7 lääkärikäyntiä
 - Depressiolääkitys vuoden aikana
 - Psykoterapiassa vuoden aikana
 - Tupakoi päivittäin
 - Alkoholista yli 4 annosta kuluneen viikon aikana
- Ei aktiivista liikuntaa

TAULUKKO 3: Nuorten ja työikäisten terveystietoisuuksia

Terveystietoisuuksia	SA	VRT	SUOMI
Työkykyä heikentyneeksi arvioivat (20-64v)	30%	24%	22%
Sairauspoissaoloja 31pv tai enemmän (25-64v)	13%	12%	8%
Heikko terveys -summamuuttuja (25-64v)	10%	16%	
Tupakoi säännöllisesti (25-64v)	19%	30%	17%

Ikäihmisten osalta asumismalli voi kuitenkin pienentää julkistalouden kustannuspaineita yli puoli miljoonaa euroa vuosittain vähentämällä heidän palveluiden käyttöä ja lykkäämällä laitoshoidon tarvetta. Setlementiasuntojen asukkailla oli harvemmin muistihäiriöitä, masennusta sekä selkeästi vähemmän kaatumiskertoja. Asukaskyselyn tuloksista on lisäksi päätelty, että ne asukkaat, jotka osallistuvat aktiivisesti ainoastaan taloyhteisössä tapahtuvaan toimintaan, olisivat muualla asuessaan sosiaalisesti epäaktiivisia ja joilla näin ollen olisi kaikkiin ikätovereihinsa verrattuna 2,5-kertainen riski joutua pitkäaikaiseen laitoshoitoon.

TAULUKKO 4: Kustannussäästöjä 65 vuotta täyttäneiden asukkaiden osalta

65 täyttäneet	Kustannuspaine
Muistisairaudet	- 215 000
Masennus	- 15 000
Kaatumiset	- 55 000
Kotihoidon käyttö vähäisempää	- 55 000
Laitoshoidon tarve myöhentyy	- 180 000
VUOSITTAIN YHT.	-520 000

Kustannusarviot on tehty yhdistämällä vertailun tulokset tutkimustietoon ja THL:n julkistamiin sosiaali- ja terveydenhuollon yksikkökustannuksiin. Muistihäiriöiden osalta oli käytettävissä kustannusarvio siitä, kuinka paljon vuodessa maksavat muistihäiriöisen ja hänen omaisensa sote-palvelut, kaatumisista tiedetään kuinka monta prosenttia yli 65-vuotiaiden kaatumisista aiheuttaa lääkäri- tai sairaalakäyntiä vaativan vamman, luunmurtuman tai lonkkamurtuman. Työterveyslaitos taas on laskenut masennuksen hoidon kustannuksia.

Kaikki kustannusarviot on tehty noudattaen tarkasti varovaisuusperiaatetta: masennuksen kustannuksiin ei ole laskettu yli 65 -vuotiaiden osalta minkäänlaista terapiaa tai hoitoja, kaatumisten kohdalla on oletettu, että kaikki lonkkamurtuman saavat kuntoutuvat kotona, eikä yli 80 -vuotiaiden huomattavasti korkeampaa kaatumisen todennäköisyyttä ole huomioitu lainkaan, laitoshoidon tarpeen on oletettu myöhentävän vain vuoden ja sen kustannukset on laskettu alimman mahdollisuuden mukaan, ja niin edelleen. Myöskään sitä ei ole otettu huomioon, että Setlementiasuntojen asukkaista huomattavasti useampi asuu yksin, yksin asuvilla on kohonneita riskitasoja.

Lähteet

- Aaltonen, Berg, Ikäheimo (2015). Nuoret luukulla - Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Nuorisotutkimusseura.
- Alatupa, Karppinen, Keltikangas-Järvinen, Savioja (2007). Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma - Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitran raportteja 75
- Asiakastieto (2015): Maksuhäiriötilastot 1-3/2015: Henkilöt.
- Backlund, Anna (2005): Asumisneuvoja - vuokra-asukkaan tuki ja palveluverkoston uudenlainen toimija. Pro gradu -työ. Helsinki: Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta, yhteiskuntapolitiikan laitos.
- Berg, Huurre, Kiviruusu, Aro (2011). Nuoruusiän huono-osaisuus ja sen kasautumisen yhteys kuolleisuuteen. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 48, 168-181.
- Cacioppo, John. T., Hawkley, Louise C., Norman, Greg J. & Berntson, Gary G. 2011. Social Isolation, *Annals of the New York Academy of Sciences*. 1231, 17-22
- Forsman ja Nordmyr (2015) Social Capital and Mental Health Promotion among Older Adults: The Psychosocial Approach in Nyqvist, Forsman (eds.) 2015. Social Capital as a Health Resource in Later Life: The Relevance of Context . Springer
- Gottlieb, B. H., & Gillespie, A. A. (2008). Volunteerism, health, and civic engagement among older adults. *Canadian Journal on Aging*, 27(4), 399-406.
- Gray (2015): Social Capital and Neighbourhood in Older People's Housing. in Nyqvist, Forsman (eds.) 2015. Social Capital as a Health Resource in Later Life: The Relevance of Context . Springer
- Haapanen, Anu (2004) : Vähemmän häätöjä. Kontulan kiinteistöt Oy:n asumisneuvojaprojekti 1999-2002. Helsingin kaupungin tilastokeskuksen tutkimuskatsauksia. 2004|1
- Helldan ja Helakorpi (2014): Eläkeikäisen väestön terveyskäyttäytyminen ja terveys keväällä 2013 ja niiden muutokset 1993–2013. THL raportti 15/2014
- Helldan, Helakorpi, Virtanen ja Uutela (2014): Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, kevät 2013. THL raportti 21/2014
- Hietikko, M. (2004). Asumisneuvajalla säästöjä. Kontulan kiinteistöt Oy:n asumisneuvojaprojektin 1999–2002 arviointi. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Hoppania-Pantsu, Pirjo (2007): Asumisneuvojatoiminta Jyväskylässä ja Jyväskylän maalaiskunnassa vuosina 2002–2007. Jyväskylä: Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki.
- Kaikkonen R, Murto J, Pentala O, Koskela T, Virtala E, Härkänen T, Koskeniemi T, Ahonen J, Vartiainen E & Koskinen S: Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen perustulokset 2010-2014. verkkojulkaisu: www.thl.fi/ath
- Kainulainen ja Saari (2013): Koettu huono-osaisuus Suomessa. Niemelä ja Saari, (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa, s. 22-43
- Kajanoja, J. 2000: Syrjäytymisen hinta. Teoksessa Heikkilä, Matti & Karjalainen, Jouko (toim.). Köyhyys ja hyvinvointivaltion murros. Gaudeamus. Helsinki.
- Kapiainen, Väisänen, Haula (2011): Terveyden ja sosiaalihuollon yksikkökustannukset Suomessa vuonna 2011.
- Karvonen ja Kestilä (2014): Nuorten aikuisten syrjäytymisvaaraan liittyvä huono-osaisuus. Teoksessa Vaarama, Marja & Karvonen, Sakari & Kestilä, Laura & Moisio Pasi & Muuri, Anu (toim.): Suomalaisen hyvinvointi 2014. THL, Tampere 2014.
- Kauppinen, Martelin, Hannikainen-Ingman, Virtala (2014): Yksin asuvien hyvinvointi. Mitä tällä hetkellä tiedetään? THL:n työpäperit
- Kestilä (2008). Pathways to health: Determinants of health, health behaviour and health inequalities in early adulthood. Väitöskirja, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, sosiologian laitos
- Kettunen, Marko (2010): Asumisturveskus. Selvitystyö häätöjen ja asunnottomuuden ennaltaehkäisyn mahdollisuuksista, menetelmistä ja haasteista Helsingissä. Socca Työpäpereita 2010:1
- Kinni (2011): Asumisneuvontahanke Helsingin sosiaalivirastossa 2009-2011. Helsingin kaupunki
- Koskenvuo, Hytti, Autti-Rämö (2010). Alle 25 -vuotiaiden nuorten työkyvyttömyys- ja kuntoutusetuuksien käyttö ajalla 1995-2008. *Kuntoutus*, (2) 2010
- Kouvo, Antti (2013): Ihmisten välinen luottamus ruokajonojen ja asumispalveluyksikön asiakkailta. Niemelä ja Saari, (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa, s. 108-125
- Moisio, Pasi. & Rämö, Tuomas. 2007. Koettu yksinäisyys demografisten ja sosioekonomisten taustatekijöiden mukaan Suomessa vuosina 1994 ja 2006. *Yhteiskuntapolitiikka* 72: 4
- Myllyniemi, toim. (2015). Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015
- Myrskylä (2012). Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA analyysi No 19
- Mäkinen, Anna-Kaisa (2003): Asumisneuvoja - asumisen tuki ja turva. Satakunnassa toimivan tavoite 2 -ohjelman Asumisneuvoja-projektin arviointi. Helsinki: Net Effect Oy.
- Naapuriapu-työryhmän suositukset rikosentorjuntaneuvostolle (2014): Naapuriapu suomessa. Asukkaiden mahdollisuudet osallistua oman asuinalueensa turvallisuutta ja viihtyisyyttä lisäävään työhön
- Ngadu et al (2015). A 2 year multidomain intervention of diet, exercise, cognitive training, and vascular risk monitoring versus control to prevent cognitive decline in at-risk elderly people (FINGER): a randomised controlled trial. *Lancet*
- Notkola, Pitkänen, Tuusa, toim. (2013). Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013
- Nummela (2015): Social Capital and Self-Rated Health among Ageing People in Urban and Rural Locations in Finland and in Europe. in Nyqvist, Forsman (eds.) 2015. Social Capital as a Health Resource in Later Life: The Relevance of Context . Springer
- Oikeusministeriö (2007): Hyvää velkahallintaa ja maksuhäiriöiden hoitoa. Maksuhäiriöpolitiikan toimintaohjelma 2007-2011.
- Oksanen, Aaltonen, Rantala (2015): Suomalaisen nuorten ja aikuisten vakavat taloudelliset ongelmat 2005-2013 rekisteritutkimuksen valossa. Nuoret velka ja yhteiskunta: koukusta loukkuun. Seminaarijulkaisu 2015, s 16-22.
- Pajala (2011): Iäkkäiden kaatumisten ehkäisy. THL

Palola, Hannikainen-Ingman, Karjalainen (2012a). Nuoret koulutuspuodokkaat sosiaalityön asiakkaine. Tapaustutkimus Helsingistä. THL:n raportti 29/2012

Palola, Hannikainen-Ingman, Karjalainen (2012b). Nuorten syrjäytymistä on tutkittava pintaa syvemmltä. Yhteiskuntapolitiikka 77 (2012):3

Piirtola, Isoaho, Kivelä (2003): Fyysinen harjoittelu edullista ja tehokasta kaatumisen ja kaatumisvammojen ehkäisyssä. Duodecim 2003;119:599–604

Pitkälä ja Routasalo (2012). Ryhmästä apua vanhusten yksinäisyyteen. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 128(12):1215-6

Pynnönen, Sakari-Rantala, Lyyra (2007). Sosiaalinen inaktiivisuus ennustaa iäkkäiden ihmisten laitoshoitoon sijoittumista. Gerontologia

Raitasalo ja Maaniemi (2011). Nuorten mielenterveyden häiriöiden aiheuttamat sairauspoissaolot ja työkyvyttömyys vuosina 2004-2009. Kelan nettityöpapereita 23/2011

Rintanen (2000). Terveys ja koulutuksellinen syrjäytyminen nuoren miehen elämäkulussa. Väitöskirja, Tampereen yliopisto, Terveystieteen laitos

RSA (2015): Community Capital. The value of Connected Communities.

Ruuskanen, P. 2002. Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa: P. Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi: näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus, 5–27.

Saarenheimo ja Pietilä (2011): MielenMuutos masennuksen hoidossa. Mielialaongelmista kärsivien iäkkäiden ihmisten psykososiaalinen tukeminen

Sipilä, Kestilä, Martikainen (2011): Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka

Sirven, Berchet and Litwin (2015) Social Participation and Health: A Cross-Country Investigation among Older Europeans.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2015): Syrjäytymistä vähentävän poikkihallinnollisen toimenpideohjelman (2011-2015) loppuarvio.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2012) Kansallinen muistiohjelma 2012-2020. Tavoitteena muististävällinen Suomi. STM:n raportteja ja muistioita 2012:10

Suhonen et al. (2008) Hyvät hoitokäytännöt etenevien muistisairauksien kaikissa vaiheissa. Suomen Lääkärilehti vsk 63

Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttötutkimus [verkojulkaisu]. ISSN=1799-5639. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 26.11.2015]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/akay/index.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto [verkojulkaisu]. ISSN=1795-8121. Väestöryhmittäiset tuloerot 2012, 4 Kotitalouksien tulot kotitalouden elinvaiheen mukaan . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 18.11.2015]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tjt/2012/03/tjt_2012_03_2014-04-04_kat_004_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkojulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 1.3.2016]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tyokay/>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Ulosottoasiat [verkojulkaisu]. ISSN=1798-1514. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 20.4.2016]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/uloa/index.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-aikatutkimus [verkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 26.11.2015]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vpa/tau.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkojulkaisu].ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 5.11.2015]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/>

Tamminen N & Solin P. (toim.) 2013. [Mielenterveyden edistäminen ikääntyneiden asumis- ja hoivapalveluissa](#). Opas 27. THL: Helsinki.

[Tampereen teknillinen yliopisto, 2015: Asunto ensin -yksiköiden kustannusvaikuttavuus - vertailussa mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksiköt.](#)

THL (2014) Iäkkäiden toimintakyky, liikkuminen ja kaatumiset Suomessa 2013 – ATH-tutkimuksen tuloksia.

Tiikkainen (2006): Vanhuusiän yksinäisyys. Seuruututkimus emotionaalista ja sosiaalista yksinäisyyttä määrittävistä tekijöistä. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto

Tiikkainen ja Heikkinen (2011): Sosiaalisen toimintakyvyn arviointi ja mittaaminen väestötutkimuksissa.

Työterveyslaitos (2012): Toimiva masennuksen hoitokäytäntö työterveyshuollossa

[VTV \(2007\): Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Toiminnantarkastuskertomus 146 / 2007](#)

Vähänen (2015): Tupakoinnin yhteiskunnalliset kustannukset ja niiden arviointimenetelmät. THL raportti 15/2015

Ympäristöministeriön raportteja 7/2011:Asunnottomuuden vähentämisen taloudelliset vaikutukset.